

РОЗДІЛ 5. ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ НАВЧАННЯ У КОНТЕКСТІ ОСВІТИ США

LINGUOCULTURAL ASPECT OF EDUCATION IN THE CONTEXT OF EDUCATION OF THE USA

Стаття розкриває сутність і значущість лінгвокультурологічного підходу до системи освіти в США. Оскільки для практичного застосування цього принципу важливими є знання про мову, культуру та усвідомлення «іншого» сприйняття звичної для нас навколишньої дійсності, поняття «культура», «свідомість», «мова» у цьому випадку – основоположні.

Реформування й законодавчі перетворення по-різному змінювали освіту, її зміст і структуру, позитивно впливаючи на молодь і населення країни загалом. Очевидними наслідками реалізації державних актів регулювання змінюваністю освіти стали стрімкі темпи соціально-економічної модернізації й промислового розвитку США; запити виробництва на громадян з повною середньою освітою; обґрунтовані потреби в інженерно-технічних фахівцях високої кваліфікації. Автори статті правомірно визначають, що період розвитку освіти США був періодом активних і досить продуктивних дискусій науковців, педагогів-практиків, освітніх адміністраторів і практичних психологів про основні напрями реформування змісту навчальних планів і програм; зміни структури системи освіти й відтак опосередкованої зміни в демократичних принципах управління нею на різних щаблях державотворення. У статті зауважено, що для роботи з учнями в умовах лінгвокраїнознавчого контексту слід готувати педагогів на сучасних засадничих ідеях, шляхом синтезу їх теоретичної та практичної компетентності. Особливо цінним є аналіз підготовки вчителів у Школах професійного розвитку. З'ясовано, що їхній сучасний стан детермінований історичним поступом країни, соціокультурними та економічними реаліями. Досліджено сутнісні риси успішної моделі освіти США, її лінгвокультурологічні особливості. Зроблено висновок, що управлінські рішення у сфері освіти ґрунтуються на результатах багатоаспектних досліджень про її стан та узгоджені з потребами цивілізаційного поступу, лінгвістичних та культурних традицій. У результаті дослідження узагальнено, що сучасна школа США є самостійним навчальним закладом, в якому один учитель працює з цілим класом на всіх заняттях за тради-

ційним навчальним предметним планом з обов'язковим вивченням читання, рідної мови, письма, орфографії, літератури, музики, зображувального мистецтва, арифметики, історії, географії, природознавства, гігієни, фізичного виховання і ручної праці.

Ключові слова: лінгвокультурологія, освіта США, культура, національна свідомість.

The article reveals the essence and significance of the linguocultural approach to the US education system. Because for the practical application of this principle, knowledge of the language, culture and awareness of the "other" perception of the usual reality surrounding us is important, the concepts of "culture", "consciousness", "language" in this case are fundamental.

The American educational system is revealed that the current state of the American educational system is determined by the historical development of the country, linguissociocultural and economic realities. The linguocultural features of a successful model of American education are investigated. It is concluded that managerial decisions in the field of education are based on the results of multidimensional studies on its state and consistent with the needs of civilization advancement.

Positive aspects of education in the USA that are worth adaptation have been determined. The author of the article states that reforms and legislative changes have changed education, its content and structure in different ways, having a positive impact on the youth and population of the country as a whole. The obvious consequences of the implementation of state acts regulating the volatility of education were the rapid pace of socio-economic modernization and industrial development of the United States; production requests for citizens with full secondary education; substantiated needs for high-tech engineering specialists, etc.

The essential features of a successful model of US education, its linguocultural features, are investigated. It is concluded that management decisions in the field of education are based on the results of multidimensional studies on its status and are consistent with the needs of civilization progress, linguistic and cultural traditions.

Key words: linguocultural studies, US education, culture, national consciousness.

УДК 37.013; 371

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-18-3-39>

Липчанко-Ковачик О.В.,

канд. пед. наук,
ст. викладач кафедри англійської
філології та методики викладання
іноземних мов
Мукачівського державного університету

Кончович К.Т.,

канд. пед. наук,
ст. викладач кафедри англійської
філології та методики викладання
іноземних мов
Мукачівського державного університету

Моргун І.В.,

ст. викладач кафедри англійської
філології та методики викладання
іноземних мов
Мукачівського державного університету

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Проблема вивчення мови як культурознавчої дисципліни відображені у наукових розвідках таких вчених, як Н. Бабич, О. Біляєва, Д. Віко, В. Гумбольдт, Т. Донченко, С. Єрмоленко, С. Караман, Л. Мацько, В. Мельничайко, М. Пентиліук, О. Семенов, Е. Сепір, Т. Симоненко, М. Стельмахович та інших.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичному осмисленню різних аспектів проблеми включення культури в процес викладання мови були присвячені дослідження Є. Верещакіна, В. Воробйова, Л. Гронь, В. Карасик, Г. Колшанського, В. Кононенка, Є. Костик, В. Костомарова, В. Красних, В. Маслової, Ю. Степанова, В. Телія, О. Холодненко, Н. Чаграк.

Мета статті – розкрити сутність і значущість лінгвокультурологічного підходу до системи освіти в США.

Виклад основного матеріалу. Теоретико-методологічними основами виокремлення лінгвокультурологічного принципу в дослідженні мовних одиниць є норми лінгвокультурології, проте на сьогодні в науковому дискурсі спостерігається переосмислення її методологічних орієнтирів та тяжіння до полівалентності у формулюванні основних положень зіставної лінгвокультурології. Йдеться про новий мовознавчий напрям, а саме лінгвістичну дисципліну, методологію якої, згідно позиції українського мовознавця К.І. Мізіна, репрезентує множинність інтерпретацій: від засад «антропологічної лінгвістики» (в західному європейському дискурсі), до «лінгвокультурної концептології» як об'єднання «лінгвоконцептології» та «лінгвокультурології» (позиція російського дослідника С.Г. Воркачова) [4, с. 38]. Оскільки для практичного застосування цього принципу важливими є знання про мову, культуру та усвідомлення «іншого» сприйняття звичної для нас навколишньої дійсності, поняття «культура», «свідомість», «мова» у цьому випадку – основоположні.

Реформування й законодавчі перетворення по-різному змінювали освіту, її зміст і структуру, позитивно впливаючи на молодь і населення країни загалом. Очевидними наслідками реалізації державних актів регулювання змінюваністю освіти стали стрімкі темпи соціально-економічної модернізації й промислового розвитку США; запити виробництва на громадян з повною середньою освітою; обґрунтовані потреби в інженерно-технічних фахівцях високої кваліфікації.

Відповідно, актуалізувалась освіта дітей із маргінальних прошарків суспільства, усувалися дискримінація і соціальна нерівність у наданні освітніх послуг. Позитивний вплив на означені аспекти освітньої політики забезпечувався прогресивною діяльністю інституту президентів США – від Рузвельта, Кеннеді, Джонсона до їхніх сучасних послідовників.

За результатами аналізу розвитку освітньої галузі США ХХ ст. правомірно констатувати, що це був період активних і досить продуктивних дискусій науковців, педагогів-практиків, освітніх адміністраторів і практичних психологів про основні напрями реформування змісту навчальних планів і програм; зміни структури системи освіти, а відтак опосередкованої зміни в демократичних принципах управління нею на різних щаблях державотворення. Внаслідок таких дискусій інститут Президента США в особі Ліндона Джонсона зобов'язав теоретиків і практиків освітньої галузі створити «Велике суспільство» без злиднів-громадян завдяки щонайякіснішій освіті їхніх дітей та зростанню загального культурного рівня американців різних вікових популяцій.

У 1965 році своєрідною відповіддю американського Конгресу на запити президента і потреби громадян став ухвалений конгресменами Акт про початкову і середню освіту. Його безсумнівними пріоритетами розглядаємо надання додаткових коштів для вдосконалення навчального процесу, покращення медичного, психологічного й гігієнічного обслуговування школярів із різних соціальних верств населення. Відтак уведено компенсаторне навчання; альтернативне навчання; самоосвіту; неформальну освіту (3).

Увагу батьків захопили альтернативні школи, можливість навчання дітей за спеціальними програмами, що забезпечували якісну й різносторонню освіту і будували свою роботу за новими електронними технологіями. Зароджувалась і утверджувалась не лише альтернативна школа, а й альтернативна система освіти. Активна мінливість цілей і змісту освіти сприяли її перетворенню в статус громадянської релігії Америки. Її сутність полягала у вихованні кожного наступного молодого покоління американців як впевнених у власних силах громадян, здатних самотійно й ефективно розв'язувати життєві проблеми нового часу.

Прагматична установка на реалізацію основних напрямків і досягнення поставленої мети домінує над малопродуктивними заходами попередніх десятиліть. У доборі системи заходів забезпечення подальшого розвитку освіти досить показовими є стратегічні напрями щодо їх реалізації задля удосконалення школи.

Відповідність школи вимогам ХХІ століття; утвердження електронної технології навчання як визначальної; організація навчання за принципом взаємної співпраці учнів; впровадження цікавих проектів та ініціатив типу Державних шкіл Вашингтона для ХХІ століття, Коаліції обов'язкових шкіл Теодора Сайзера, програм розвитку шкіл Джеймса Коумера, Прискорених шкіл Генрі Левіна, «Шкіл для наступного століття», Шкіл «Сатурн» завтрашнього дня в Сан-Пауло, Модельних Шкіл Завтрашнього Дня в Льюїсвілі штату Техас.

Зазвичай їхні програми об'єднували обсяг навчального матеріалу для початкової та середньої школи дотично до традиційної шкільної системи із загальним навчальним класом. Водночас навчання максимально індивідуалізували відповідно до результатів тестування задля впровадження високотехнологічних програм для його забезпечення. Це використання комп'ютерів, відео- й аудіоапаратури, навчання в межах діалогу з комп'ютером, комп'ютерне оточення й тестування з одночасним створенням бази даних шляхом використання модемів. Таким чином укладалася найдосконаліша програма ХХІ століття, що є доступною і в сучасних умовах.

Звертає на увагу й організація навчального процесу. Так, кожен учень такої школи має свій персональний «офіс» – навчальне місце для самотійної

праці над вивченням предметів з індивідуальним консультуванням учителя. Слід зауважити, що «Школи Завтрашнього Дня» сьогодні поширені не лише в США, а й в 110 країнах світу, які намагаються посісти місце лідера в освітній галузі. Автори розглядають запозичення їхнього досвіду за очевидну перспективу і для роботи з обдарованими учнями в Україні.

США повинні стати першими у світі з підготовки в галузі математики й природничих дисциплін – конкретна стратегічна мета закону, для досягнення якої передбачено з молодших класів початкової школи збільшити кількість учителів на 50 відсотків щодо показника станом на 1994-1995 навчальний рік. Цілком природно, що вдосконалення випуску бакалаврів, магістрів і докторів з означених галузей якісно позначиться не лише на початковій, а й на вищих професійних школах США.

Задля успішного досягнення означених цілей американський уряд активно залучає крупний бізнес, урядові організації, приватні й комерційні фірми. Попри це роботу рекомендовано вести на основі тісної співпраці всіх освітніх ланок – від дитячих садків до 12 класу повної середньої школи шляхом розширення партнерської взаємодії з батьками (забезпечення академічного, фізичного й емоційного розвитку дітей).

З метою успішного поступу освітньої галузі до прямих виконавців означених стратегій і досягнення чітких цілей віднесено президента, конгрес, губернаторів і об'єднання бізнесменів США.

Ухвалою програми «Америка – 2000. Стратегія освіти», відповідних актів і законів стимулювалася робота над створенням державних освітніх стандартів, які доповнили математикою, інформатикою, іноземними мовами та природничо-науковими дисциплінами. Суттєві зміни відбулись і в структуруванні американської школи. Як відомо, її сучасний варіант склався під впливом історичних, економічних і соціальних факторів. Їй притаманна низка специфічних особливостей, за якими вона традиційно різниться зі школами європейських країн та їхніми шкільними стандартами. Передусім, це відсутність єдиної державної системи освіти і права кожного штату самостійно визначати її структуру. Оскільки об'єктом цього наукового пошуку обрано початкову школу США, автори зупиняються на аналізі її сучасного устрою і аргументують свій вибір і термінологію, якою будуть послуговуватися у наступному викладі дисертаційної роботи.

У США досить поширеними є церковні та приватні початкові школи, в яких навчається, за різними джерелами, від 14% до 20% усіх школярів. Особливу увагу привертають привілейовані приватні школи, які стрімко зростають у різних штатах і обслуговують від 3% до 5% учнів за рахунок батьківської плати, внесків від приватних осіб

тощо. У контексті проблеми нашого дослідження, не виключаємо, що саме в таких школах навчаються й обдаровані, оскільки їхні випускники – це майбутні дипломати, керівники крупних фірм, державні високопосадовці та інші. По цьому єдиним критерієм якості освіти випускника розглядається якість спеціалістів, які там викладають та сутність наукових досліджень, над якими вони працюють.

Враховуючи такий підхід до стартової ланки освіти, цілком логічно є чітка орієнтація в суспільстві на педагогічні новації всієї освітньої галузі. Загалом держава посилено стимулює якісну дошкільну освіту, оскільки за її рахунок зростає якість шкільної освіти в майбутньому. У такий спосіб реалізують у США сучасну філософію освіти: здібності дитини, її шанси на успішне навчання в школі зростають, якщо малюка з раннього дитинства привчати до навчання і збуджувати його інтерес до предметів вивчення.

Їх пріоритетом виступає дослідницька робота з дітьми і дотична підготовка вчителів до такої діяльності. В педагогічному процесі активно взаємодіють також батьки і релігійні общини. Освітній процес у таких закладах обладнують згідно з найновішими рекомендаціями, забезпечуючи належні умови для фізичного, розумового та емоційного розвитку й оволодіння дітьми загальноустановленими нормами поведінки. Елементарна (початкова школа) має змогу приймати дітей з достатньо високими показниками розвитку.

Сучасна школа США є самостійним навчальним закладом, в якому один учитель працює з цілим класом на всіх заняттях за традиційним навчальним предметним планом з обов'язковим вивченням читання, рідної мови, письма, орфографії, літератури, музики, зображувального мистецтва, арифметики, історії, географії, природознавства, гігієни, фізичного виховання і ручної праці.

Загальні питання освіти в США, зокрема її лінгвокультурні та філософські смисли, порушували у своїх дослідженнях Б. Євтух, А. Алексюк, О. Сухомлинська та інші. Вчені сходяться на твердженні, яке узагальнено характеризує важливу для цього дослідження особливість шкільної освіти у США. Це синтезоване явище історії та культури народів різних національностей, що функціонує як феномен. У контексті теми наукового пошуку увагу привертає феномен освіти в перехідні історичні періоди, на зламі економічних та ідеологічних реформ і появи нових парадигм у науці. З таких міркувань для авторів є актуальними останні десятиліття ХХ століття – період активних пошуків педагогами і психологами освітніх технологій розвитку обдарованості.

Для роботи з учнями в умовах лінгвокраїнознавчого контексту слід готувати педагогів на сучасних засадничих ідеях шляхом синтезу їх теоретичної та практичної компетентності. Особливо цінним

є аналіз підготовки вчителів у Школах професійного розвитку. Схвалюючи запропоновані шляхи запровадження теоретико-практичних підходів до реформування педагогічної освіти в США, автори погоджуються з Т.С. Кошмановою про їх можливе впровадження в Україні з урахуванням особливостей сучасних економічних особливостей і реалій переходу до ринкової економіки.

Висновки. Аналізуючи напрацювання зарубіжних та українських учених, автори звертають увагу на те, що феномен, який є предметом дослідження, передбачає добір адекватної методології його вивчення. Саме так можна відтворити його цілісність, розкрити змістоутворюючі чинники й особливості проявів. Лінгвокультурологічний же аспект навчання у контексті освіти США (підтвердження автори знаходять у наведених вище дослідженнях) є багатомірним і багатозначним явищем, отожд воно постійно змінюється в часі, вбираючи позитивні знахідки теоретиків і практиків.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бражник Е.И. Особенности методологии сравнительных педагогических исследований / Е.И. Бражник // Письма в Emissia.offline : эл. науч.-пед. журнал. 2005. Январь–июнь. URL : <http://www.emissia.org/offline/2005/975.htm> (дата звернення : 10.10.2019).
2. Владимирова С.В. Сущность сравнительно-педагогического исследования и методологические подходы к его реализации / С.В. Владимирова // Образование в современном мире: зарубежный опыт : сб. науч. ст. СПб., 2007. С. 22–26.
3. Сбрусва А.А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн в контексті глобалізації (90-ті рр. XX–початок XXI ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / А.А. Сбрусва. Київ, 2005. 47 с.
4. Alexander R., Broadfoot P., Phillips D. Learning from Comparing: New Directions in Comparative Education Research. Vol. 1 : Contexts, Classrooms and Outcomes. Symposium Books Ltd, 1999. 304 p. 210. Altrichter H., Merki K.H. Handbuch Neue Steuerung im Schulsystem.
5. Balarin M., Lauder H. The Governance and Administration of English Primary Education (Research Survey 10/2). Cambridge : University of Cambridge Faculty of Education, 2008. 20 p., 229.
6. Bruns B., Filmer D., Patrinos H.A. Making Schools Work : New Evidence on Accountability Reforms (Human Development Series). Washington DC : The World Bank, 2011. p. 251–253. Bubb S., Earley P. From Self-Evaluation to School Improvement.
7. Children Their World, Their Education. Final Report and Recommendations of The Cambridge Primary Review / ed. by Robin Alexander. London : Routledge, 2010. 586 p.